

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ
ΚΑΙ ΚΑΝΤΑΚΟΤΖΗΝΟΥ.

Ἀποθανῶν ὁ Ἀνδρόνικος, ἐγκατέλιπε δύο υἱὲς, Ἰωάννην καὶ Μανυῆλ, ἐξ ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐκηρύχθη βασιλεύς· ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἑννέα ἐτῶν, διορίσθη ὁ Ἰωάννης ὁ Καντακυζηνὸς διοικητὴς τῆς βασιλείας καὶ ἐπίτροπος τῆς νέας. Ὁ Καντακυζηνὸς ἐβασίλευε μὲ μεγάλην δικαιοσύνην καὶ μετριότητα, ἐφρόντιζε μάλιστα περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῆς νέας βασιλέως καὶ τῆς ἀδελφῆς, καὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ εὐτυχίας τῶν ἐπαρχιῶν. Ὁ πατριάρχης Ἰωάννης φθονῶν, ὅτι ὁ Καντακυζηνὸς διορίσθη ἐπίτροπος τῆς νέας βασιλέως, καὶ ἐχθὸς αὐτὸς, ἠγωνίζετο νὰ τὸν κατηγορῇ εἰς τὴν βασίλισσαν Ἀνναν ὡς φίλαρχον καὶ ἐπίβουλον τῆς βασιλείας. Ὁ Καντακυζηνὸς ὁρῶν ταῦτα, παρεκάλει τὴν βασίλισσαν νὰ τὸν συγχωρήσῃ νὰ παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἔσερξε κατ' ἕδρα τρόπον. Τέλος δὲ ὁ πατριάρχης κατέπεισεν αὐτὴν νὰ θεωρῇ τὸν Καντακυζηνὸν ὡς ἐχθρὸν αὐτῆς καὶ τῆς βασιλείας, καὶ νὰ σείλῃ πρὸς αὐτὸν εὐρισκόμενον τότε εἰς τὸ Διδυμότειχον προσαγὴν νὰ παραιτήσῃ παραχρῆμα τὴν βασιλείαν, καὶ νὰ διάγῃ ζωὴν ἰδιωτικὴν. Ὁ Καντακυζηνὸς μὴ θέλων νὰ πράξῃ κατὰ τὴν προσαγὴν, ἕως ἂν ἔλθῶν ἀπολογηθῇ κατὰ τῆς κατ' αὐτῆ κατηγορίας, καὶ ἀποδείξῃ τὴν ἀδωότητά τε, ἐκηρύχθη ἀπὸ τὴν βασίλισσαν προτροπῇ τῆς πατριάρχου δημόσιος ἐχθρὸς καὶ προδότης τῆς βασιλείας. Τότε ὁ Καντακυζηνὸς βλέπων, ὅτι οἱ ἐχθροὶ τε ἐμελέτων τὸν ἀφανισμόν τε, ἀπεφάσισε νὰ φροντίσῃ ὑπὲρ τῆς ἀσφα-

λείας τε, ἔκηρύχθη προτροπὴ τῶν ἀρχόντων εἰς ἀ. χ.
τὸ Διδυμότειχον βασιλεύς. 1342.

Ὁ Καντακυζηνὸς ἐνδυθεὶς τὴν βασιλικὴν πορφύραν, ἐσράτευσε πρὸς τὰ παραθαλάσσια, ὅπως ἐδύνατο εὐκόλως νὰ λαμβάνῃ βοήθειαν ἀπὸ τῆς Τέρκης, μὲ τῆς ὁποίας ἔκαμε συμμαχίαν· ὅμως, ἐπιθυμῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ πράγματα εἰρηνικῶς, ἔγραψε πρὸς τὸν πατριάρχην, ἔτι ἐνθυμῶν εἰς εἰρήνην ἔομόνοιαν. Ἀλλ' ὁ γραμματοκομιστὴς πιαθεὶς, ἐρρήφθη εἰς φυλακὴν, ἔτι ὁ Καντακυζηνὸς ἐκηρύχθη πάλιν δημόσιος ἐχθρὸς, ἔτι ὅσοι συγγενεὶς αὐτῷ δὲν ἔφυγον, ἐβασανίζοντο αὐστηρῶς· μάλιστα δὲ λέγουσι περὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς, ὅτι περιπεσῆσα εἰς ὄξυν πυρετὸν, ἔτι μὴ συγχωρημένη ἀπὸ τὸν πατριάρχην ἔτι Ἀπόκαυκον, τῆς ἀσπόνδου ἐχθρῆς τῆς Καντακυζηνῆς, νὰ ἰατρευθῆ, ἀπέθανεν ἐλεεινῶς ἔτι δίχα θεραπείας. Ἡ βασίλισσα, ὡς ἔμαθε τῆτο, ἐθυμώθη κατὰ τῆς πατριάρχου καὶ Ἀποκαύκου, καὶ ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν Καντακυζηνὸν, προβάλλουσα εἰρήνην· ἀλλ' οἱ πρέσβεις, ὄντες ἐκείνων φίλοι, ἐπιστρέψαντες εἶπαν εἰς τὴν βασίλισσαν, ὅτι ὁ Καντακυζηνὸς δὲν ἤθελε νὰ σέξῃ εἰς κανένα συμβιβασμὸν, ἔτι ὅτι ἀπεφάσισε τὸν ἀφανισμὸν τῶν δύο αὐτῆς υἱῶν ἔτι ὅλης τῆς βασιλικῆς οἰκίας. Τότε διορίσθησαν οἱ δύο Παλαιολόγοι, Ἀνδρόνικος ἔτι Θωμᾶς, στρατηγοὶ τῆς πεζικῆς δυνάμεως, ὁ δὲ Ἀπόκαυκος, τῆς σὸλε στρατηγὸς, ὁ ὁποῖος ἀποκρέσας τῆς Τέρκης, οἱ ὁποῖοι ἠγωνίζοντο νὰ διαβῶσι τὸν Βόσπορον ἔτι νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τῆς συμμαχῶντων, ἠνάγκασε, βοηθούμενος ἔτι ἀπὸ τῆς ἄλλης δύο στρατηγῶν τῆς πεζῆς, τὸν Καντακυζηνὸν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Θράκην, ἔτι νὰ καταφύγῃ πρὸς τὸν

Βασιλέα τῆς Μιθισίας, ὁ ὁποῖος ὑπεδέξατο αὐτὸν ἐν-
 τίμως καὶ φιλικῶς, καὶ τῷ ἔδωκε μεγάλην δύναμιν, μετὰ
 τῆς ὁποίας ὁ Καντακυζηνὸς νικήσας πολλάκις τὸ βα-
 σιλικὸν εὐράτευμα, ἐκυρίευσεν τὴν Θράκην καὶ Μακεδο-
 νίαν, καὶ ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
 ἐπὶ σκοπῇ νὰ τὴν κυριεύσῃ μὲ βίαν ἢ πείναν. Ἀλλὰ
 πολλοὶ πολῖται φοβόμενοι τὰ ἐκ τῆς πολιορκίας δει-
 νὰ, ἠνέωξαν κρυφίως μίαν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως,
 καὶ ἐμβιδάσαντες αὐτὸν καὶ τὸ εὐράτευμά τε, ἐκήρυξαν
 ἑμῆ μετὰ τῶν λοιπῶν πολιτῶν βασιλέα. Ἡ βασι-
 λίσσα πρῶτον μὲν ἀπεφάσισε ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸ πα-
 λαιόν της μὲ τῆς στρατιώτας ἄχρι τελευταίας πνοῆς·
 ἀ. χ. 1347. ἀλλὰ μεταπειθεῖσα ἀπὸ τὸν υἱόν της, τὸν νέον βα-
 σιλέα, ἔσερξεν εἰς τὸν ἀκόλυθον συμβιβασμὸν, ὅστις
 ἐπρόσαξε, νὰ κηρυχθῇ ὁ Καντακυζηνὸς
 συμβασιλεὺς, καὶ τότε μὲν νὰ διοικῇ
 τὰς ὑποθέσεις μόνος, μετὰ δὲ δέκα χρό-
 νος, ὅτε ὁ Παλαιολόγος ἤθελε φθάσῃ
 τὸ κέ εἶτος τῆς ἡλικίας, νὰ συνδιοικῇ
 μετ' αὐτῆ μὲ ὁμοίαν ἰσχὺν καὶ δύναμιν, καὶ νὰ
 γένη ἑκατέρωθεν ἀμνηστία.

Μετὰ ταύτην τὴν συνθήκην, ἐσέφθη ὁ νέος βα-
 σιλεὺς κατὰ τὴν συνθήκειαν ἀπὸ τὸν πατριάρχην Ἰσί-
 δωρον, ὅστις ἐχειροτονήθη ἀντὶ τῆ ἐξοριωθέντος Ἰωάν-
 νη· καὶ διὰ τὰ γένη ἢ ἔνωσις μεταξὺ τῶν δύο βασι-
 λέων μονιμωτέρα καὶ παγιωτέρα, ἔδωκεν ὁ Καντακυ-
 ζηνὸς τὴν θυγατέρα τε Ἑλένην εἰς γάμον τῷ νέῳ
 Παλαιολόγῳ, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ ἐσέφθη καὶ ἐκηρύχθη
 βασίλισσα. Ὁ Καντακυζηνὸς ἐβασίλευσε δέκα χρό-
 νος μὲ μεγάλην δικαιοσύνην καὶ μετριοσύνην· ἀλλ' ὅτε
 συνεβασίλευε καὶ ὁ Παλαιολόγος, ὁ βασιλεὺς τῆς Σερ-

βίαις ὧν παρωργισμένος κατὰ τῆ Καντακυζηνῆ, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν πόλεις τινὰς, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσεν ἐν καιρῷ τῶν τελευταίων ταραχῶν, κατέπεισε μὲ τὰ δῶρα πολλὰς ἐπιφανεῖς ἀνδρας νὰ προξενήσωσι μεταξὺ τῶν δύο βασιλέων διχόνοιαν, ἡ ὁποία μετ' ἕ πολὺ κατήντησεν εἰς φανερὸν πόλεμον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ μὲν Παλαιολόγος εἶχε βοηθὸς τὲς βασιλεῖς τῆς Σερβίας καὶ Βουλγαρίας, ὁ δὲ Καντακυζηνὸς τὸν γαμβρὸν αὐτῆ Ὁρχάνην, τὸν βασιλέα τῶν Τούρκων. Ἐν μιᾷ μάχῃ γενομένη κατὰ τὴν Θράκην ὁ Παλαιολόγος ἐνίκηθη, καὶ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς τὴν Κωνσταντινῆπολιν. Μετ' ἕ πολὺ δὲ ἐγένετο εἰρήνη ^{α. χ.} ^{1355.} μεταξὺ τῶν δύο βασιλέων, καὶ ὁ Καντακυζηνὸς παραιτήσας ἐκεσίως τὴν βασιλικὴν δύναμιν, ἀνεχώρησεν εἰς τι μοναστήριον τῆ ἀγίας ὄρης, καὶ ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν σχῆμα, μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆ Ματθαῖος, τὸν ὁποῖον ἐκήρυξε πρότινος χρόνε βασιλέα, ἐξηκολύθει τὸν πόλεμον, καὶ ἐκυρίευσεν πολλὰς ἐν Θράκῃ πόλεις, καὶ μάλιστα τὴν Ἀδριανῆπολιν, ἀλλὰ τέλος ἐνίκηθη κατὰ κράτος, καὶ ἠναγκάσθη νὰ εἰρηνεύσῃ, καὶ νὰ παραιτήσῃ πάντα διαλογισμὸν περὶ τῆς βασιλείας.

Ἐν τέτοις, ὠφελόμενοι οἱ Τούρκοι ἀπὸ τέτρας τῆς ἐμφυλίου πολέμου, ἐπέρασαν τὸν Ἑλλάσποντον, ἔχοντες στρατηγὸν τὸν Σελεϊμάνον, τὸν υἱὸν, ἡ κατ' ἄλλου ἀδελφὸν τῆ Ὁρχάνη, καὶ κυριεύσαντες τὸ φρέσιον Κοιριδόκυσρον, ἐστράτευσαν πρὸς τὴν Καλλιῆπολιν, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσαν, μάχῃ νικήσαντες τὸν διοικητὴν ἐκεῖνε τῆ τόπῃ. Τοιαύτῳ τρόπῳ κυριεύσαντες οἱ ^{α. χ.} ^{1357.} Τούρκοι ὅλην τὴν Ἀσίαν, κατώκησαν ἐν ἔτει 1357 κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπως ἔμειναν ἔκτοτε διὰ

παντός. Ἐπειδὴ ὁ Ὀρχάνης ἀπέθανε μετ' ὀλίγον (1), διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀμβράτης, ὁ ὁποῖος κυριεύσας ὅλην τὴν Θράκην, καὶ ὑποτάξας καὶ τὴν Ἀδριανέπολιν, ἔστησεν αὐτὸς τὴν καθεδρὰν τῆς ἐν Εὐρώπῃ βασιλείας τε, ὡς τὸν ἀρμοδιώτατον τόπον, ὅθεν ἐδύνατο νὰ ἐξαπλώσῃ τὰς νίκας τε εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰς γειτνιαζούσας ἐπαρχίας. Ἐν τέτοις, ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως, ἀποδειχθεὶς συνωμότης κατὰ τοῦ πατρὸς, ὑπερήθη διὰ προσαγῆς τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῶν ὀμμάτων καὶ ἐρήθη εἰς φυλακὴν. Ὁ ἱστοριογράφος Δέκας διηγεῖται, ὅτι ὁ Ἀνδρόνικος, καὶ ὁ Κεντέζης, ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ Ἀμβράτη, συνάψαντες φιλίαν μετ' ἀλλήλων, συνώμοσαν νὰ θανατώσωσι τὸς πατέρας των, καὶ νὰ ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονίᾳ, ὅταν βασιλεύσωσιν· ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀμβράτης μαθὼν ἐν καιρῷ τὴν ἐπιβρλήν, ἐτίφλωσε τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱόν, καὶ ἐπρόσαξε τὸν βασιλέα νὰ δράσῃ καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια εἰς τὸν Ἀνδρόνικον. Ὁ βασιλεὺς φοβόμενος τὴν δύναμιν τοῦ Σελτάνου, ἀπετύφλωσε καὶ τὸν υἱόν καὶ τὸν ἐγγυονόν τε Ἰωάννην, νέον ἔτι ὄντα (2), καὶ ἐκήρυξε τὸν δεύτερον υἱόν Μανβὴλ κοινωγόν τῆς βασιλείας. Ὡς τόσον, ὁ Ἀνδρόνικος ἔφυγε μετὰ δύο χρόνους ἀπὸ τὴν φυλακὴν, καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Γαλατᾷ Γενοάταις, κατεπολέμησε τὸν πατέρα τε, εἰσέβη εἰς τὴν Κωνσταντινέπολιν, καὶ ἐκήρυξεν βασιλεὺς. καὶ πιάσας τὸν πατέρα τε καὶ τὸς

(1) Πρὸ τοῦ πατρὸς ἀπέθανεν ὁ πρεσβύτερος υἱὸς Σελεῖμάνος.

(2) Ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης ἐτυφλώθη μετὰ πεπυρωμένου σιδήρου, ὁ ὁποῖος ἐκρατεῖτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ἔλαβε μετ' ὀλίγον πάλιν τὴν χρῆσιν τῆς ὁράσεως.

δύο ἀδελφές, Μανβήλ ἔθ Θεόδωρον, ἐκλείσεν αὐτὲς εἰς τὴν αὐτὴν φυλακὴν, εἰς ἣν ἐφυλάττετο πρότερον αὐτός· ἀλλὰ ἔθ αὐτοὶ μετὰ δύο χρόνους ἐφυγον, ἔθ ὁ Ἀνδρόνικος φοβόμενος τὰ ἐκ τῆ ἐμφυλίου πολέμου δεινὰ, ἔθ βλέπων τὴς Τούρκους προθύμους νὰ εἰσβά- λωσιν εἰς τὰς ἐναπολειφθεῖσας ὀλίγας ἐπαρχίας τῆς μοναρχίας, ἀποκατέστησε πάλιν ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν πατέρα ἔθ τὸν ἀδελφόν, οἱ ὅποιοι ἔδωσαν αὐτῷ τὴν Σηλυμβρίαν ἔθ ἄλλας ἐκεῖ πλησίον πόλεις (1). Ἐν τῆτοις, δολοφονηθέντος τῆ Ἀμεράτῃ, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτῆ Βαϊαζέτης, ὁ ὅποιος ἐκυρίευσεν τὴν Θετταλίαν, Μακεδονίαν, Φωκίδα, Πελοπόννη- σον, Μυσίαν ἔθ Βουλγαρίαν, ἔθ ἐκδιώξας τὴς δε- σπότας, ἦτοι μικρὰς ἡγεμόνας τῆτων τῶν ἐπαρχιῶν, ἦρξατο ἦδη νὰ θεωρῆ τὸν βασιλέα τῶν Γραικῶν, ὁ ὅποιος ἦδη εἶχεν ὑπ' ἐξουσίαν μόνον τὴν Κωνσταντινέπο- λιν καὶ τὴν περίξ χώραν, ὡς ὑποτελῆ καὶ ὑπο- κείμενον, καὶ ἔσειλε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, πρη- σάζων αὐθαδῶς ἔθ προπετῶς νὰ δίδῃ κατ' ἔτος φόρον, ἔθ νὰ τῷ σείλῃ τὸν υἱὸν Μανβήλ, διὰ νὰ στρατεύῃ μετ' αὐτῆ εἰς τὴς πολέμους. Ὁ δυσυχὴς βασιλεὺς μὴ δυνάμενος ν' ἀντισταθῆ εἰς τοιῦτον δυνατὸν ἔθ φοβερόν ἡγε- μόνα, συγκατένευσεν εἰς τὰ ἄτιμα ζητήματα τῆ Βαϊα- α. χ. ζέτῃ, ἔθ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη λζ'. 1392.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΑΝΟΤΗΛ.

Ὁ Μανβήλ, ὅστις εὐρίσκετο ἐν Βιθυνία παρὰ τῷ Βαϊαζέτῃ, ὡς ἔμαθε τὸν θάνατον τῆ πατρὸς, ἐφυ- γεν εἰς Κωνσταντινέπολιν κρυφίως. Τότε ὁ Βαϊαζέτης θυμωθεὶς, διέβη εἰς τὴν Θράκην, ἔθ ἐπολιόρκει ἔθ αὐ- τὴν τὴν Κωνσταντινέπολιν κατὰ γῆν τε ἔθ θάλασσαν. Ἐν ταύτῃ τῇ δυσυχίᾳ, ὁ Μανβήλ κατέφυγεν εἰς

τὲς δυτικὰς βασιλεῖς, ζητῶν βοήθειαν, οἱ ὅποιοι καὶ ἔσειλαν 130,000 στρατιώτας· ἀλλ' ὁ Βαϊζέτης ἐνίκησεν αὐτὰς κατὰ κράτος, καὶ πολὺ πλῆθος αἰχμαλώτων ἔλαβεν, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ κόμης τῆ Νιβέρνε καὶ 300 τῶν ἐπιφανῶν στρατηγῶν, οἱ ὅποιοι πάντες, πλὴν τῆ κόμητος καὶ ἄλλων πέντε, ἐφονεύθησαν ἀνηλεῶς ἐνώπιον τῆ Βαϊαζέτη.

Οἱ Βαϊαζέτης βλέπων, ὅτι οἱ Κωνσταντινουπολίται ἀπεφάσισαν ν' ἀντισταθῶσι μέχρι τελευταίας πνοῆς, ὑπέχεθη εἰς τὸν Ἰωάννην, τὸν υἱὸν τῆ Ἀνδρονίκου, εἰς τὸν ὅποιον ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν, ὡς εἶπαμεν ἀνωτέρω, τὴν Σηλυμβρίαν, νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ ἐπὶ τὸν βασιλικὸν θρόνον, εἰς τὸν ὅποιον εἶχε διακαιοῦν ὡς υἱὸς τῆ πρεσβυτέρου ἀδελφῆ τῆ Μανυῆλ, αὐτὸς δὲ νὰ παραχωρήσῃ εἰς αὐτὸν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ νὰ μεταστήσῃ τὴν καθέδραν τῆς βασιλείας εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν ὁ σελτάνος ὑπέχετο ν' ἀφήσῃ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὰς ἀπογόνους. Ὅτε δὲ ἐκυρώθη ἕτος ὁ συμβιβασμὸς ἐκατέρωθεν καὶ ἐπισώθη δι' ὄρκων, ὁ Βαϊαζέτης ὑπέχετο νὰ λύσῃ τὴν πολιτορκίαν, καὶ νὰ παύσῃ ἀπὸ παντὸς ἐχθρικοῦ ἐπιχειρήματος, εἰάν οἱ Κωνσταντινουπολίται διώξωσι τὸν Μανυῆλ, καὶ ἀντ' αὐτῆ καθίσωσιν ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν ἀνεψιὸν τῆ Ἰωάννην, ὡς τὸν νόμιμον διάδοχον τῆ ἀποθανόντος βασιλέως. Τῆτο τὸ δόλιον σόφισμα ἐμέρισε τὴν πόλιν εἰς δύο φατρίες, καὶ ὁ Μανυῆλ ἐννοῶν τὴν διχόνοιαν τῶν πολιτῶν, καὶ φοβόμενος τὰ ἐκ ταύτης δεινὰ, μηνύει εἰς τὸν ἀνεψιὸν, ὅσιν εὕρισκετο τότε εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τέρκων, ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ τῷ ἐγχειρίσῃ τὸ βασιλικὸν σκῆπτρον, εἰάν συγχωρήσῃ εἰς αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις ὅπως ἤθελεν. Οἱ Ἰωάννης ἔσερξεν εἰς τῆτο, καὶ ἔτιω

ὁ Μανυήλ πλεύσας εἰς Βενετίαν, ἐκεῖθεν περιῆλθεν ὅλας τὰς αὐλὰς τῶν χριστιανῶν βασιλέων, ζητῶν βνήθειαν κατὰ τῆς ὑπεραυξηθείσης δυνάμεως τῶν Τέρκων, εἰς ὃ καὶ ἐσερξάν ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς Φραγκίας.

Ἐν τέτοις, ὁ Ἰωάννης ἐσέφθη εἰς τὴν Κωνσταντινέπολιν κατὰ τὸ σὺνήδες βασιλεὺς, καὶ ὁ Βαϊαζέτης ἐνεθύμισεν αὐτὸν νὰ φυλάξῃ τὰ ὑποχρεθέντα· ἀκέσας δὲ, ὅτι οἱ πολῖται κατ' ἐδένα τρόπον ἤθελον νὰ σέρξωσιν εἰς ἐκείνην τὴν ἄτιμον συμφωνίαν, ἐπολιόρκει τὴν Κωνσταντινέπολιν μὲ περισσοτέραν ὀργὴν παρὰ πρότερον. Τέτων ἔτως ἐχόντων, διεδόθη ἡ φήμη, ὅτι ὁ Ταμηρλάνος ἢ Τιμῆρος, ὁ περιβόητος καὶ πολυδύλλητος Τάταρος, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Περσίας ἐσρεψε τὰ ὄπλα κατὰ τῆ Βαϊαζέτη, καὶ ἠτοιμάζετο μὲ μεγάλην δύναμιν νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Συρίαν. Τότε ὁ Βαϊαζέτης ὁρῶν τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, καὶ ἐσράτευσε σπευδαίως ἐναντίον τῆ α. χ. Ταμηρλάνου, ὁ ὅποιος νικήσας τὸς Τέρκους περὶ τὴν 1401. Ἀγκυραν τῆς Γαλατίας κατὰ κράτος, ἐπίασε καὶ αὐτὸν τὸν σουλτάνον αἰχμάλωτον.

Ὁ δὲ Μανυήλ, ὡς ἔμαθε τὴν αἰχμαλωσίαν τῆ μεγίστη ἐχθρῆ Βαϊαζέτη, παρευθὺς ἐπέσρεψε εἰς Κωνσταντινέπολιν, ὅπως ἐδέξαντο αὐτὸν μετὰ χαρᾶς ὅλοι οἱ πολῖται, οἱ ὅποιοι ὄντες παρωργισμένοι κατὰ τῆ Ἰωάννου διὰ τὴν δαλοπρεπῆ αὐτῆ συνθήκην μετὰ τῶν Τέρκων, ἐξέωσαν αὐτὸν ἀπὸ τῆ θρόνου καὶ ἀντικατέστησαν τὸν Μιχαήλ. Αὕτη ἡ μεγάλη φοβὰ τῶν Τέρκων ὀλίγη ἔλιπε νὰ προξενήσῃ τὴν παντελῆ καταστροφὴν τῆς ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ βασιλείας των· ἐπειδὴ οἱ πέντε τῆ Βαϊαζέτη υἱοὶ ἐσασίαζον πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς βασιλείας, καὶ ἐπολέμουν δέκα χρό-

νης κατὰ διαδοχὴν, ἕως ἔ Μωάμεθ, ὁ νεώτερος υἱός, καταπολεμήσας τὰς λοιπὰς ἀνταγωνισὰς, ἐκηρύχθη σελτάνος καὶ αὐτοκράτωρ τῶν Τέρκων. Ὁ βασιλεὺς Μαννὴλ ἐβοήθει ποτὲ μὲν τοῦτον, ποτὲ δ' ἐκείνον, καὶ οὕτως ἐκυρίευσεν πάλιν πολλὰς ἐπαρχίας, τὰς ὁποίας ἀφῆκεν αὐτῷ ὁ Μωάμεθ, τὸν ὅποιον ἐκείνος ἐβοήθησε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῆ Μωσέως, ἐν εἰρηνικῇ ἀπολαύσει μέχρι τοῦ θανάτου.

α. χ.
1424.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΩ. ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαννὴλ παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γεώργιος ὁ Παλαιολόγος. Ἐπὶ τούτῃ τῆς βασιλείας ὁ Ἀμράτης ὁ Β', ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Μωάμεθ, οὐ μόνον ἐκυρίευσεν πάλιν ὅλας τὰς ἐπαρχίας, ὅσας ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ λοιποὶ Χριστιανοὶ ἡγεμόνες ἐξουσίασαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βαϊαζέτη, ἀλλ' ἐπολιόρκει καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, παρωργισμένος ὢν κατὰ τοῦ βασιλέως, ὅτι ἐβοήθησεν ἕνα ἀπατεῶνα, ὁ ὅποιος ὀνομάζων ἑαυτὸν υἱὸν τῆ Βαϊαζέτη, ἐγνωρίσθη εἰς ὅλας τὰς ἐν Εὐρώπῃ τῆς Τερκικῆς μοναρχίας σελτάνος. Οἱ Κωνσταντινοπολίται ἀνδρίζαντο μὲν ἀνδρείως, ἀλλὰ τελευταῖον ἀπονήσαντες διὰ τὰς παντοτεινὰς προσβολὰς, ἤθελον ἀναγκασθῆναι παραδοθῶσιν, εἰάν ὁ βασιλεὺς δὲν κατέπειθε τὸν ἡγεμόνα τῆς Καραμανίας νὰ βοηθήσῃ τὸν Μισαφᾶν, τὸν νεώτερον τῆ Ἀμράτη υἱόν, ὁ ὅποιος ἀποσατήσας ἐν Ἀσίᾳ, ἐδυνήθη βοηθούμενος ἀπὸ τὸν νέον τε σύμμαχον νὰ κυριεύσῃ τὴν Νίκαιαν. Ἐκ τούτῃ ἀναγκασθεὶς ὁ Ἀμράτης νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν, πρῶτον μὲν ἐστράτευσε κατὰ τῆ ἀποσάτη υἱῶν, τὸν ὅποιον λαβὼν αἰχμάλωτον, ἐπνίξε μὲ τὴν νευρὰν τῆ τόξου, ἔπειτα δὲ ἠνάγκασεν τὸν ἡγεμόνα τῆς Καραμανίας νὰ φέρῃ εἰς εἰρήνην ἀτιμωτάτην, καὶ εἶτα εἰσβαλὼν εἰς τὴν

Μακεδονίαν, ἐκυρίευσεν τὴν Θεσσαλονίκην, διαρπάσας αὐτὴν καὶ τὰς περισσοτέρας ἐν Αἰτωλίᾳ, Φωκίδι καὶ Βοιωτίᾳ πόλεις.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος ἀκέων τὰς λαμπρὰς νίκας τῷ σουλτάνῳ, ἔστειλε πρέσβεις εἰς τὴν Ἀδριανέπλιν, τὴν καθεδρὰν τῷ Ἀμυράτῃ, προσάξας νὰ κάμωσι παντὶ τρόπῳ εἰρήνην. Ὁ σουλτάνος ἔδειξε πρὸς τῆς πρέσβεις μεγάλην ἀλαζονείαν καὶ προπέτειαν λέγων, ὅτι ἐμελέτα νὰ στρατεύσῃ κατ' εὐθείαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, εἰάν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν δὲν τῷ δώσῃ τὰ ὀλίγα φρόνια, ὅσα εἶχεν ἔτι πρὸς τὴν μαύρην θάλασσαν, καὶ δὲν ὑποχεθῆ νὰ τῷ δίδῃ κατ' ἔτος 300,000 ἄσπρα (γρόσσια). Ὁ δυστυχὴς βασιλεὺς, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἔμεινεν ἤδη ἀπὸ τὴν ἐπικράτειάν τι ἄλλο, εἰμὴ ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ὁ περὶ αὐτὴν τόπος, ἠναγκάσθη νὰ σέρξῃ εἰς αὐτὰς τὰς ἀτίμους συνθήκας ἐξεύρων ὅμως, ὅτι ὁ Ἀμυράτης, εὐθύς ἀφ' ἑ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον εἶχε τότε μὲ τὸν περιφθιμον Γεώργιον Κασριώτην, ἤθελεν ἐπιχειρήσῃ νὰ κυριεύσῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐζήτησεν ἀπὸ τῆς δυτικῆς χριστιανῆς βασιλείας βοήθειαν, εἰς τῆς ὁποίας ὑπέχετο πρὸς περισσοτέραν πειθῶν ἢ ἀγωνισθῆ νὰ ἐνώσῃ τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν ἐκκλησίαν. Ὅθεν, ὡς ἤκουσεν, ὅτι ἔμελλε νὰ κροτηθῆ σύνοδος ἐν Φερρᾶρῖα, ἀπῆλθεν αὐτῷ μετὰ τῷ πατριάρχῃ Ἰωσήφ, πολλῶν ἐπισκόπων καὶ ἀρχόντων· ἐπειδὴ δὲ μετ' ὀλίγον συνέβη θανατηφόρος ἐν Φερρᾶρῖα νόσος, ἡ σύνοδος μετετέθη εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ὅπερ ἡ ἔνωσις τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἐτελέθη, καὶ ὑπεγράφη ὑπὸ τῷ πατριάρχῃ καὶ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων, πλὴν τῷ Μάρκῃ ἐπισκόπῃ Ἐφέσῃ, μεθ' ὃ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ λοιποὶ ἐπισκοποὶ, πλὴν τῷ ἀποθανόντος πατριάρχῃ, ἐπέστρε-

α. χ.
1440.

ψαν εἰς Κωνσταντινέπολιν, ὅπερ θόρυβοι καὶ ταραχαὶ ἠκολούθησαν μεταξύ τῶν ἐπισκόπων καὶ τοῦ λαοῦ διὰ α. χ. ταύτην τὴν ἔνωσιν. Αὐταὶ αἱ ταραχαὶ καὶ ὁ θάνατος τῆς 1448. βασιλίσσης ἐπικράνου τὸν βασιλέα τόσον, ὥστε γέρον ἤδη ὢν ἀπέθανε, βασιλεύσας ὑπὲρ τῆς κγ' χρόνος ἐν δυσυχίαις καὶ θλίψεσι, καὶ ἀφῆσας τὴν βασιλείαν, ἣ ὁποία ἤδη περιωρίζετο μόνον ἄχρι τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινέπολεως, εἰς τὸν ἀδελφόν τε Κωνσταντῖνον.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΩΝΣΤ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

α. χ. 1451. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωάννου ἀπέθανε μετ' ἡ πολὺ καὶ ὁ Ἀμβράτης, καὶ ἐγκατέλιπε διάδοχον τὸν ἰόν αὐτῷ Μωάμεθ τὸν δεύτερον, ὁ ὁποῖος ἀναβάς τὸν θρόνον, ἐπνίξεν ἅλως τῆς ἀδελφῆς τε, καὶ ἔκαμε μετὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντῖνου συμμαχίαν, ὁ ὁποῖος, ὡς ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Ἀμβράτη, ἔσειλε πρὸς τὸν Μωάμεθ πρέσβεις, καὶ συνέχαιρεν αὐτῷ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ. Ὁ σελτάνος ἐδέχθη τέτρες τε καὶ τῆς λοιπῆς πρέσβεις τῶν Βλάχων, Λεσβίων, Βηλγάρων, Ροδίων κτ. εὐμενῶς, καὶ ἔδειξε μεγάλην προθυμίαν καὶ ἔφρασεν τῷ ναὶ ζῆ ἐν εἰρήνῃ καὶ φιλίᾳ μετὰ τῶν Χριστιανῶν βασιλέων· ἀλλ' αὐτὸς, ὡς ἔπαυσε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Καραμανίας, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀμβράτη εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἐμελέτα τίνι τρόπῳ ναὶ κυριεύσῃ τὴν Κωνσταντινέπολιν, καὶ ναὶ ἐξαλείψῃ τὸ ὄνομα τῆς Γραικικῆς βασιλείας. Πρὸς τῆτο, ἔκτισεν εἰς τὸ Εὐρωπαϊκὸν μέρος τοῦ Βοσπόρου ἐν φρέριον ὀνομαζόμενον παρὰ μὲν τῶν Τέρκων Γενι χισσάρ, παρὰ δὲ τῶν Γραικῶν Νεόκαζρον, καὶ κείμενον ἀντικρὺ ἐνός ἄλλης, τὸ ὁποῖον ἔκειτο εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ὠνομάζετο Ἀσπρόκαζρον. Ταῦτα τὰ δύο φέρια ἐφύλαττον τὸν Βόσπορον, καὶ τὸ πρῶτον αὐτῶν, ὡς πέντε μίλια μακρὰν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινέ-

πόλεως κείμενον, ἐφύλαττεν αὐτὴν τρόπον τινὰ περι-
κλεισμένην. Ὅτε δὲ ἤρχισεν ὁ Μωάμεθ νὰ κτίζη τὸ
φρούριον, ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ Κωνσταντινουπολιταὶ ἔσειλαν
πρὸς τὸν Σελτάνον πρέσβεις, προσάζοντες αὐτὸς νὰ
ἐμποδίσωσιν οἷα δήποτε τρόπῳ τὸν Μωάμεθ ἀπὸ τῆ
τοιούτου ἔργου· ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸς αὐ-
θαδῶς καὶ προπετῶς, ὅτι αὐτὸς εἶχε δίκαιον νὰ κτί-
ζη φρούρια καὶ πύργους εἰς τὴν ἐπικράτειάν τε κατ' ἀρέ-
σκειαν, καὶ ἐφοβέριζε νὰ ἐκδείρη ζωντανὸς, ὅσοι σα-
λῶσι τῆ λοιπῆ πρὸς αὐτὸν διὰ παρομοίαν ὑπόθεσιν.

Ὅταν ἤχθη εἰς πέρας τὸ πλησίον τῆς Κωνσαν-
τινουπόλεως κτιοῦν νεόκασρον, ἢ ἐν αὐτῷ φρουρῶ τῶν
Τούρκων ἐξήρχετο πολλάκις, καὶ κατατρέχουσα τὴν
πέριξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως χώραν ἄχρι τῶν τει-
χῶν αὐτῆς, ἐπέσρεφε μὲ πολλὰ λάφυρα εἰς τὸ κά-
σρον. Τῆτο πρῶξένησεν ἀκροβολισμὸς μεταξὺ τῶν Χρι-
σιανῶν καὶ Τούρκων· καὶ ἐπειδὴ εἰς ἓνα τέτων ἐφρονεύθησαν
πολλοὶ Τούρκοι, οὗτοι ὤρμησαν διὰ προσαγῆς τῆ Μωά-
μεθ κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ὅτε ἔτσι ἐξέριζον τὸν σίτον
εἰς τὸς ἀγροὺς, καὶ τὸς κατέσφαξαν. Τότε ὁ Κωνσταντι-
νος ἐπρόσαξε νὰ κλειθῶσιν αἱ πύλαι τῆς πόλεως, καὶ ἐ-
φυλάκωσεν ὅλως τὸς ἐνδοθεν τῶν τειχῶν Τούρκους, τὸς
ὁποῖους ὅμως ἀπέλυσε τὴν ὑστεραίαν ἡμέραν, καὶ ἔσει-
λε καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν Μωάμεθ προβάλλων εἰρήνην
ἐπίμονον μεταξὺ τῶν δύο βασιλειῶν· ἰδὼν δὲ, ὅτι ὁ
Σελτάνος δὲν ἔσεργε κατ' ἐδένα τρόπον, ἀλλὰ
μᾶλλον συνήθριζε εὐράτευμα πανταχόθεν, ἐνόησε τὸν
σκοπόν τε, καὶ πρῶτον μὲν ἐφρόντισε νὰ ἐμβάλη εἰς
τὴν πόλιν ἱκανὰς τροφὰς, ἔπειτα δὲ παρέστησεν εἰς
τὸς δυτικὰς βασιλεῖς τὸς διαλογισμὸς τῆ Σελτάνου
καὶ τὸν ἐπικείμενον εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν καὶ εἰς ὅλως α. χ.
ἐν γένει τὸς Χριστιανὸς κίνδυνον, καὶ πρὸς περισσοτέ- 1451.

ραν πειθῶ ἀνεπέωσε τὴν ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν, καὶ ἔδειξε πρὸς τὰς ἐλθόντας τῆ Παπᾶ πρέσβεις μεγάλην τιμὴν καὶ σέβας, τὸ ὅποιον παρώργισεν ἕκ ὀλίγον τὰς ζηλωτὰς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ πρῆξεν νησε πίκραν καὶ διχόνοιαν μεταξὺ τῆ λαοῦ καὶ τῆ βασιλείως. Ἀλλὰ καὶ ὁ ζήλος τῆ βασιλείως πρὸς ἔνωσιν τῶν δύο ἐκκλησιῶν δὲν πρῆξεν νησε αὐτῷ τὴν ἐλαχίστην βοήθειαν παρὰ τῶν Λατίνων, οἱ ὅποιοι μὲ παράδοξον μωρίαν ἀφήκαν τὴν πόλιν, τὸ προπύργιον τῆς Χριστιανοσύνης, εἰς τὸν ἄσπονδον ἐχθρὸν τῆ Χριστιανικῆ ὀνόματος, περὶ τῆ ὁποῖα ἐγίνωσκον κάλλιστα, ὅτι αὐτὸς δὲν ἤθελε σαθεῖ αὐτῆ, ἀλλ' ἤθελεν ἀγωνισθῆναι νὰ ἐπεκτείνῃ τὰς νίκας τε καὶ εἰς τὰ πλησιόχωρα, τυχὸν δὲ καὶ εἰς τὰ ἀπωτάτω βασιλεία.

Ἐν τῷ μεταξὺ, συναγαγὼν ὁ Μωάμεθ 400,000 στρατιώτας, ἐξῆλθε τῆς Ἀδριανουπόλεως, καὶ στρατοπεδεύσας πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆ 5' Ἀπριλίῃ ἐν ἔτει 1453, ἐπολιορκεῖ αὐτὴν διὰ ξηρᾶς, ἐν ᾧ ὁ ναύαρχος Παντολόγης ἐπολιορκεῖ διὰ θαλάσσης μὲ 3000 πλοῖα. Ὅλη ἡ δύναμις τῶν Γραικῶν συνίστατο ἀπὸ 6000 Γραικῶν, καὶ 3000 Γενοάτας καὶ Ἑνετῶν, ἀπὸ τρία μεγάλα πλοῖα, εἴκοσι μικρὰ, καὶ πολλὰς ὀλκάδας, ἤτοι φορτηγὰ πλοῖα, τὰ ὅποια ὅλα ἐφυλάττοντο εἰς τὸν λιμένα, τὸν ὅποιον ὁ βασιλεὺς ἐκλείσε μὲ ἄλυσον. Μεγάλη ἐχρημάτισεν ἡ ὁρμὴ τῶν πολιορκητῶν καὶ ἡ ἀντίστασις τῶν πολιορκημένων ὁ βασιλεὺς ἐζητήθη πολλάκις ἀπὸ τὰς ἐχθρὰς νὰ παραδοθῆ, ἀλλ' αὐτὸς ἀπεφάτισε κάλλιον ν' ἀποθανῆ μαχόμενος, παρὰ νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν ἀτίμως. Τέλος δὲ περικλείσας ὁ Μωάμεθ ἀπανταχόθεν τὴν πόλιν σενώτατα, καὶ ὑποχρεθεῖς εἰς τὰς στρατιώτας νὰ δώσῃ ὅλον τὸν πλοῦτον τῆς πόλεως, παρεδάρρουνεν

αὐτὲς γὰρ ἐπιχειρήσωσι γενικὴν ἔφοδον καὶ ὄρμην. Τότε ἐγίνοντο ἐκατέρωθεν προτρέπτικαὶ ὀμιλίαι πρὸς μάχην καὶ ἀντίστασιν, καὶ ἡ ἔφοδος τῶν Τούρκων ἔλαβεν ἀρχὴν περὶ τὸν ὄρθρον τῆ 28 Μαΐου. Οἱ χριστιανοὶ ἐμάχοντο ἀνδρείως καὶ ἡρωϊκῶς, καὶ δις ἀπέκρουσαν τὴν ἔφοδον τῶν ἐχθρῶν. τέλος δὲ ἀποκαμόντες διὰ τὰς συχνὰς προσβολὰς νέων ἐρχομένων στρατιωτῶν τῶ ἐχθρῶ, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐνδώσῃν εἰς τὴν ὄρμην αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε εἰσέβησαν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν πόλιν ἀπανταχόθεν, καὶ κατέσφαττον ὅσους ἀπὴντων ἀνηλεῶς χωρὶς διαφορᾶς ἡλικίας, γένους ἢ εἰσέως ἀνθρώπων. Οἱ βασιλεὺς καὶ πολλοὶ ἐκ τῆ βασιλικῆς γένους ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν ἀπηνῶν ἐχθρῶν. Οἱ ἀναγκῶς δὲ εὐρὴ ἐν τῇ ἰσορίᾳ τῆ Δέκα, Φραντζῆ καὶ ἄλλων συγχρόνων συγγραφέων περιστατικὴν καὶ ἀξιοδάκρυτον περιγραφὴν ὅλων τῶν ἀνεκφράστων κακῶν, ὅσα ἔπαθον οἱ τάλαντες Κωνσταντινῆ πολῖται εἰς τὰς τρεῖς ἡμέρας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Μωάμεθ ἐσυγχώρησεν εἰς τὴς στρατιώτας νὰ διαρπάσῃν τὴν πόλιν. Πολλοὶ μύριοι ἀνθρώποι, ὅσοι κατέφυγον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Σοφίας, κατεκόπησαν ἀνηλεῶς ἀπὸ τῆς παρωργισμένους βαρβάρους. Οἱ πλείστοι τῶν εὐγενῶν ἀπεκεφαλίσθησαν δι' ἐπιταγῆς τῆ σελτάνου. οἱ δὲ λοιποὶ ἐφυλάττοντο εἰς δουλείαν τὴν χειρίσιν καὶ αὐτῶ τῆ θανάτου. Μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τῶν τριῶν ἡμερῶν, ἐπρόσαξεν ὁ Μωάμεθ τὴς στρατιώτας νὰ παύσωσιν ἀπὸ τῆ φόνου καὶ τῆς διαρπαγῆς, καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν εἰσέβη ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐκλέξας αὐτὴν καθέδραν τῆς Ὀθωμανικῆς μοναρχίας, ὑπεσχέθη δημοσίως εἰς ὅλους τὴς ἐγκατοίκους, ὅσοι ἠγάπων νὰ μείνωσιν ἢ νὰ ἐπιστρέψωσιν ἐκ τῆς φυγῆς εἰς τὰς παλαιὰς κατοικίας, ὑπεράσπισιν καὶ ἐλεύθερον τὸν χριστιαν.

νισμόν, επικυρώσας ἔτι τὴν ἐκλογὴν τῆ πρὸ ὀλίγου προχειρισθέντος πατριάρχου Γεωργίου Σχολαρίου ἢ Γενναδίου.

Τοιοτρόπως ἔπεσεν ἡ βασιλίς ἔτι κορωνίς τῶν ἁ. χ. πόλεων εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἔτι μετ' αὐτῆς ἡ 1453· Βυζαντινὴ μοναρχία ἐν ἔτει ἀπὸ Θεογονίας 1453.

Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινῆ πόλεως ἐπέσυρε ἔτι τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τῆν ὁποῖαν ἔδανείσθη τὸ ἀνθρώπινον γένος τὰς νόμους ἔτι τὰς Μύσας, ἔγινε θήραμα τῶν Τούρκων. Ἐν τῷ γενομένῳ διαμερισμῷ τῆς βασιλείας αἱ Ἀθῆναι ἔτι Θῆβαι ἐδόθησαν εἰς τὸν Ὄθωνα ἀπὸ Ρόχου (Otho de la Roche), πολέμιστὴν περιβόητον Βέρβυνδον, φέροντα τὸν τίτλον τῆ μεγάλου Δεκάτου. Ἡ ἐξουσία τέτα ἠυξήθη ἔτι ἐγκατελείφθη εἰς τὸν υἱὸν ἔτι δεύτερον ἔγγονον, ἕως ἔτι ἡ κληρονόμος τῆ μεγάλου δεκάτου ἔλαβεν ἄνδρα τὸν ἀρχαιότατον ἀπόγονον τῆς οἰκίας Βριέννης. Ὁ υἱὸς ἐκ τέτων Βάλθης ἀπὸ Βριέννης ὀνομαζόμενος, ὅσις ἔγινε δεξὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἔλαβε πολλὰς στρατιώτας ἐκ τῶν Κατελάνων, καὶ βοηθούμενος ὑπ' αὐτῶν, ὑπέταξε πλέον ἢ 30 φρέρια τῶν γειτόνων ἐξουσιασῶν. Ὅτε δὲ τελευταῖον οἱ περισσότεροι Κατελάνοι ἤρχοντο κατ' αὐτῆ, σιγήθησε στρατὸν 700 ἵπποτῶν, 6,400 ἵππέων, ἔτι 8,000 πεζῶν, ἔτι συνεκρότησε μάχην μετὰ τῶν ἐχθρῶν ἐν τῷ Κηφισσῷ τῆς Βοιωτίας. Οἱ Κατελάνοι συνεποσῆντο μὲν ὡς 3,500 μόνον ἵππεῖς ἔτι 4000 πεζοὶ, ἀλλ' ἀνεπλήρην τὸ ἐλλεῖπον τῆ ἀριθμῆ διὰ τῆς πολεμικῆς ἔτι τακτικῆς αὐτῶν ἐμπειρίας, κάμνοντες κύκλῳ τῆ στρατοπέδου τεχνικὴν πλημμύραν, ὅπως ἐρχομένων τῆ δεκάτου ἔτι τῶν ἵπποτῶν δίχα προσοχῆς, οἱ ἵπποι ἔπεσον εἰς τὴν βάλτον, ἔτι ὁ Βάλθης ὁμῆ μετὰ τῆ πλείους μέρους τῆ

Γαλλικῆ ἰππικῆ κατεκόπη, μεθ' ἧς ἡ γενεὰ αὐτῆ ἐδιώχθη, καὶ ὁ υἱὸς Βάλθιηρος ἀπὸ Βριέννης, ὁ δὲξ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ τύραννος τῆς Φλωρεντίας, καὶ ὁ ἵππαρχος τῆς αὐλῆς (connetable) τῆς Γαλλίας ἔπεσον ἐν τῇ μάχῃ τῶν Ποιτιῶρων (Poitiers). Οἱ Κατελάνοι ἔλαβον τὴν Ἀττικὴν καὶ Βοιωτίαν, καὶ δεκατέσσαρας χρόνους ἐφόβον ἄλλην τὴν Ἑλλάδα· ἠναγκάσθησαν ὁμῶς νὰ γνωρίσωσι κεφαλὴν τὴν Ἀραγονικὴν οἰκίαν. α. χ. 1309.

Τῷ 10ῷ αἰῶνι, αἱ Ἀθηναίαι ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Σικελίας ὡς ἐπικαρπία (arranage). Ἀλλὰ μετὰ τῆς Γάλλου καὶ Κατελάνου ἄλλη τρίτη δυναστεία ἐσερεώθη αὐτῆ, οἱ Ἀκκιάβολοι ἐκ Φλωρεντίας, οἱ ὅποιοι εἶχον μεγάλην ἰσχὺν ἐν Νεαπόλει, καὶ Ρ' αἰνέριος ὁ Ἀκκιάβολος ἐκυρίευσεν τὰς Ἀθήνας. Αἱ Ἀθηναίαι, τὰς ὁποίας αὐτὴ ἡ φιλίαια ἠντρέπισε κτιζουσα νέα οἰκοδομήματα, ἔγιναν ἡ βασιλεύουσα μίαις ἐπαρχίας, ἡ ὁποία ἔφθανεν ἕως εἰς τὰς Θήβας, τὸ Ἄργος, τὴν Κόρινθον, τῆς Δελφῆς καὶ μέρος τῆς Θετταλίας· καὶ τελευταίον ἡ βασιλεία αὐτῶν κατ- α. χ. 1455.

ελύθη ὑπὸ Μωάμεθ τῷ Β'. Νερίων ὁ Ἀκκιάβολος ἐγκατέλιπε μίαν χήραν, ἡ ὁποία ἔκαμε τὸν σύζυγον αὐτῆς τὸν δεύτερον, Πέτρον Παλμερίωνα, δέκα τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ Φράγκος ὁ Ἀκκιάβολος, συγγενὴς τῷ Νερίωνος, ζητήσας παρὰ τῷ Σουλτάνου βοήθειαν, ἔλαβε τὰς Ἀθήνας· φονεύσας δὲ τὴν σύζυγον τῷ πατρὶ αὐτῆ, ὑσερήθη τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῷ Μωάμεθ, καὶ ἔσχε μόνον τὴν δεσποτείαν τῶν Θηβῶν, καὶ μετὰ τέσσαρας χρόνους προδότης κριθεὶς, ἐδαλοφονήθη. Οἱ ἔγυετοὶ ἐκυρίευσαν μὲν τὰς Ἀθήνας, δὲν ἐδυνήθησαν ὁμῶς νὰ τὰς φυλάξωσι παλὺν χρόνον.

Ὁ Μωρέας διηρέθη ὑπὸ τῷ τελευταίῳ αυτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς δύο ἡγεμονίας καὶ

- α. χ. 1464. ἔπειδὴ οἱ ἡγεμόνες κατήντησαν εἰς φιλονεικίας καὶ ἔριδας, ἔλαβε τὰς ἡγεμονίας αὐτῶν Μωάμεθ ὁ Β΄, ὅσις ἐδίωξε καὶ τὸς ἐναπολειφθέντας ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ ἡγεμόνας. Εἰς τὸς ὑσέρους πολέμους τῶν Οὐμανῶν καὶ Ἑνετῶν αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι καὶ ἐπαρχίαι ἠλλάξαν συχνάκις τὸς δεσπότης. Ἡ μὲν Κύπρος ἐλήφθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν τῷ 1571 ἔτει, ἡ δὲ Κρήτη τῷ 1669· ἐν δὲ τῷ 1522 οἱ Ἰωαννίται ὑσερήθησαν τῆς Ρόδου. Ἐν τῷ τέλει τῆς 15. αἰῶνος οἱ Ἑνετοὶ ἦσαν εὐτυχέστεροι εἰς ἓνα νέον πόλεμον, καὶ κατὰ τὴν ἐν τῇ 1699. Καρλοβίττῃ γενομένην εἰρήνην ἔλαβον τὸν Μωρέαν ἕως τῆς Γωμῆς, τὸν ὅποιον μετὰ εἴκοσι σχεδὸν χρόνους 1718. ὑπεχώρησαν κατὰ τὴν ἐν Πασσαροβίττῃ εἰρήνην πάλιν εἰς τὸς Οὐμανές. Ἐν δὲ τῷ πολέμῳ τῶν Ρώσσιων καὶ Τούρκων, τῷ προηγουμένῳ τῆς τελευταίης, ὁ κατὰ πρῶτον ἐπιφανὴς κατὰ τὸ Ἀρχιεπίσκοπος Ρώσσιος 1769. σόλος ἠλευθέρωσε μὲν ταύτας τὰς διαφόρους νήσους καὶ πόλεις τῶν Γραικῶν ἀπὸ τῆς δεσποτείας τῶν Οὐμανῶν, πλὴν τὸ Γραικικὸν ἔθνος ἐξέπεσε πολὺ ἀπὸ τῆς χαρακτῆρος τῶν προγόνων (ἂν ἠμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν τὸς πάλαι Γραικὸς προγόνους τῶν καθ' ἡμᾶς Γραικῶν), καὶ δὲν ζητεῖ ν' ἀποτεινάξῃ τὸν ζυγὸν, καὶ ν' ἀναβῆ κατ' ὀλίγον εἰς τὸν πρῶτον βαθμὸν τῆς τῆς γένους λαμπρότητος. Ἡ πρῶτη ἀνδρία ἐξεδενώθη ὑπὸ τῆς δευτικῆς ἀνανδρίας· καὶ εἰς τὸς ἀπογόνους τῶν Σπάρτιατῶν (Μιανιάτας) ἔμεινεν, ὡς φαίνεται, ἀπὸ τῆς πνεύματος τῶν μαθητῶν τῆς Λυκέργους τῆτο μόνον, ἢ τέχνη τῆς δολίως κλέπτειν, ὡς καὶ εἰς τὸς λοιπὸς Γραικὸς τὰ παιγνίδια τῶν ἀρχαίων. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι μὲν εἰσέτι καὶ νῦν ἀγχινοὲς καὶ φιλόκαλοι. Ἀλλὰ ταῦτα τὰ προτερήματα, τὰ ὅποια μόνον διὰ τῆς ἐλευθερίας ἐκλαμπρύνονται, καὶ διὰ τῆς φιλοσοφίας ἐπὶ τὸ τέλος

προάγονται, μεταβάλλονται εἰς αὐτὲς εἰς πονηρίαν καὶ πανουργίαν, ὡσεὶ οἱ ἐξ Ἀθηνῶν Γραικοὶ ἐκ τέττε κατήντησαν εἰς παροιμίαν. Αἱ διαφοραὶ τῶν Ἀθηναίων Γραικῶν κρίνονται ὑπό τε τῆ Ἀρχιεπισκόπου, ἐνὸς τῶν πλησιωτάτων κληρικῶν, ὁ ὁποῖος ἔχει κατ' ἔτος 1000 λίτρ. Στέρλ. (16,000 γρόσ.), καὶ ὑπὸ ὀκτώ γερόντων, οἱ ὁποῖοι ἐκλέγονται εἰς τὰ ὀκτώ πατώματα τῆς πόλεως. Ἡ γενεαλογία τῶν εὐγενῶν Ἀθηναίων δὲν ὑπερβαίνει τὲς 300 χρόνας, καὶ οἱ ἐπιφανέστατοι αὐτῶν δεικνύουσι μεγάλην σοβαρότητα, φορῶντες τὸ λεγόμενον καλπάκι, καὶ ὀνομαζόμενοι μὲ τὸ ψιλὸν καὶ ὀλίγης τιμῆς ὄνομα τῆ ἀρχοντος. Οἱ Ἀθηναῖοι περιδιαβάζοντες θεωροῦσι τὰ ἔνδοξα μνημεῖα τῶν προγόνων μετὰ μεγάλης ἀδιαφορίας, καὶ πολλοὶ αὐτῶν ἔτε τὰ συγγράμματα ἐκείνων ἐξεύρουσιν ἢ ἀναγνώσασιν, ἔτε τὸ πνεῦμα νὰ θαυμάσασιν· μόνον δὲ ἡ γλῶσσα μετέχει τι ἔτι τῆς εὐφωνίας τῆ γλαφυρῆ ἀττικισμῆ.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆ πολέμου, τῆς κατερημώσεως καὶ δουλείας, ἡ Ἑλλάς ὑπῆρχε πολὺν χρόνον ἡ καθέδρα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐλευθερῶν τεχνῶν. Ὅσα καὶ ἂν συμπεράνωμεν περὶ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημῶν κατὰ τὴν Ἰνδίαν καὶ Αἴγυπτον, ἡμεῖς γινώσκομεν βεβαίως, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐφώτισεν, ἐκαλλώπισε καὶ κατεκόσμησε τὸ λοιπὸν μέρος τῆς Εὐρώπης, καὶ ἔδειξεν εἰς τὰ γένη πᾶν ὅ, τι μέγα καὶ ὠραῖον. Οἱ νόες τῆς Ἑλλάδος ἠξιοποίησαν ἐκείνους τὲς πολιτικὰς ἀνδρας καὶ ἡρώας, οἱ ὁποῖοι πρῶτοι καθυπέβαλον τὸν υπερήφανον αὐτῆς αὐχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ξένης ἐξουσίας. Εἰς τὰς Θήβας ἐδιδάχθη ὁ Φίλιππος, ὁ υἱὸς τῆ Ἀμύντου, ὑπὸ τὴν προασίαν τῆ Ἐπαμινώνου τὴν φιλοδοξίαν καὶ ὅλας τὰς τέχνας καὶ ἐπισήμας τῆς εἰρήνης καὶ τῆ πολέμου, δι' ὧν ἐκείνη αποκτᾶται εὐκολώτερον. Ἑλλ.

λην φιλόσοφος ὑπῆρχεν ὁ διδάξας τὸν Ἀλέξανδρον τὴν χαλιναγωγίαν τῶν παθῶν καὶ τὴν ἐξουσίαν τῶν διαθέσεων τῶν ἀνθρώπων· τὰ δὲ ποιήματα τῆ Ὀμήρου ἐδίδαξαν αὐτὸν νὰ καταφρονῇ ὑπὲρ τῆς δόξης πάντα κίνδυνον, καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. Οἱ στρατηγοὶ αὐτῆ, οἱ διάδοχοι τῆς κατεσπαραγμένης αὐτῆ βασιλείας, ἐδιδάχθησαν καὶ αὐτοὶ, ὡς ἐκεῖνος, τὰ γράμματα καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Μακεδονικὴ ἀνδρία ἐσερεώθη καὶ καθωδήγειτο ἀπὸ τὸν ἐφευρετικὸν νῦν τῶν Ἑλλήνων.

Καθὼς τὸ φῶς τῆς Ἑλλάδος ἐφώτισε τὰς Μακεδόνας νικητὰς, ἔτω μετεδόθη καὶ εἰς τὰς Ῥωμαίους πορθητὰς. Ἡ φιλοσοφία, ἡ μάθησις καὶ αἱ τέχναι ἤκμαζον ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆ Σύλλου καὶ Λευκέλλου, καὶ ἔσυραν εἰς διάφορα χωλεῖα τῆς Ἰταλίας πάντα ἀνδρα εὐγενῆ, καὶ τολμῶ εἰπεῖν πάσης τάξεως ἀνθρώπου. Ὁ πλεῖτος, ἡ πολυτέλεια, ἡ διαφορὰ καὶ τέλος ἡ τυραννία ἐδίωξαν τὰς ἐπισήμας ἐκ τῆς Ῥώμης· ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἔμειναν, ἀνεπλήρωσαν ὅπως ἐν τῇ ἔλλειψιν τῆς ἐλευθερίας· καὶ ἂν ἦσαν ἀδύνατοι ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν τυραννίαν, ἐπαρηγόρουν καὶ τὴν γνώμην ἐν μέσῳ τῶν παθημάτων. Ὁ Στωϊκὸς ἐθεώρει μὲ γαληνὸν πρόσωπον τὰ ὄργανα τῆ θανάτου αὐτῆ, πειθαρχῶν εἰς τὸ θέλημα τῆς τύχης, καὶ συμφερόμενος τῇ παρῆσῃ τάξει τῆ παντὸς, τῆ ὁποῖα αὐτὸς ἀπετέλει ζῶν ἢ θνητὸς μόνον τὸ πολλοσημόριον. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰς τὰς δυσχερεστάτας χρόνας, ὅποτε ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων ἤγγιζεν εἰς τὴν πτώσιν, ἀναμέσον τῶν ἐρειπίων τῆ παλαιῆ κόσμου, τῆ κατεσπαραγμένη ἔσωθεν μὲν διὰ τὰς διχονοίας, ἔξωθεν δὲ διὰ τὰς εἰσδρομὰς τῶν βαρβάρων γενῶν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, Ἀρκετε καὶ Δύσεως, πολλοὶ ἀεθλάσθησαν

ἐκ διαδοχῆς ἄνδρες ἀγχινοεσ, πεπαιδευμένοι καὶ γυνε-
 χεῖς, καὶ μετέδοσαν τὸ ἱερὸν φῶς τῆς ἀληθείας (τὸ
 ὅποιον, ὡς ὁ ἥλιος, ἂν καὶ συμβαίνει νὰ ἐκλείπη ἢ νὰ
 σκοτίζεται, ὑδέποτε ἐγκαταλείπει τὸν κόσμον) ἀπὸ
 γενεᾶς εἰς γενεάν. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Αἰγύπτου ἀ. χ.
 ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ μετὰ τὸν ἐμπρησμόν τῆς πε- 640.
 ριβλέπτου βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῇ τότε
 καθεδρᾷ τῶν γραμμᾶτων καὶ ἐπιστημῶν, ἡ Κωνσταντι-
 νέπολις (πλὴν τῶν Ἀθηνῶν) ἔμεινε τὸ μόνον διδα-
 σκαλεῖον τῆς φιλοσοφίας. Ἐνταῦθα ἀνεκνήθησαν αἱ
 παλαιαὶ μεταφυσικαὶ διατριβαί, καὶ κατήντησαν, ἢ
 μᾶλλον εἰπεῖν ἐμόρφωσαν θεολογικὰς διαφορὰς, αἱ ὁ-
 ποῖαι ἐτάραττον καὶ ἐσάλευον τὴν μητρόπολιν τῆς ἀνα-
 τολικῆς βασιλείας καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ, καθ' ὃν ἡ
 πόλις ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Τέρκων. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ
 τὴν δεσποτείαν τῶν ἡ Εὐληνικὴ παιδεία καὶ φιλοσο-
 φία δὲν ἐξέλιπε παντελῶς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰς
 τὴν πατριαρχικὴν ἀκαδημίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως
 αἱ ἐπισήμαι διδάσκονται εἰσέτι καὶ νῦν Ἑλληνισί, καὶ Ἑλλη-
 νισί φθέγγονται οἱ διδάσκαλοι μετὰ τῶν μαθητῶν.

Οἱ πεπαιδευμένοι τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν, ὅσοι με-
 τὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεταναστάντες
 ἔφυγον εἰς Ἰταλίαν, εὔρον βοήθειαν καὶ ὑπεράσπισιν,
 ἔχοντες τὸσῶτον ὠφέλιμον εἰς ἑαυτοὺς, ὅσον χρήσιμον εἰς
 τὰ γράμματα καὶ εἰς τὴν φιλοσοφίαν, παρὰ τοῖς ἐν
 Φλωρεντίᾳ Μεδίκοις (medici) καὶ παρὰ τῷ πάπα Λέ-
 οντι τῷ δεκάτῳ τῷ ἐκ τῆς αὐτῆς φαμιλίας. Ἡ Ἑλ-
 ληνικὴ διάλεκτος ἔγινε κατὰ τὴν Ἰταλίαν τόσον ἐν
 χρήσει, ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες ἐπίσαντο καὶ ἐλά-
 λον Ἑλληνισί. Ἐνὶ λόγῳ, ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία
 ἤκμαζεν ἐν Ἰταλίᾳ σχεδὸν ἕνα αἰῶνα μετὰ τὴν ἀνα-
 γέννησιν τῶν ἐπιστημῶν, διδασκομένη μάλιστα ὑπὸ τῶν

Ἰησβιτῶν ἐπιμελῶς καὶ εὐτυχῶς. Ἐκ τῆς Ἰταλίας μετεφυτεύθησαν αἱ τέχναι καὶ ἐπισῆμαι εἰς τὴν Γαλλίαν ὁψέποτε περὶ τὸ μέσον, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν περὶ τὸ τέλος τῆ προπαρελθόντος αἰῶνος.

Οἱ κατ' ἡμᾶς Γραικοὶ, δίχα τινὸς πολιτικῆς ἐπιρροῆς, καὶ δὲλοι στρατιωτικῆς διακίσεως, σώζουσιν ἔτι ζώπυρα τῆ πρωτοτύπου αὐτῶν χαρακτῆρος. Ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἰσορίας διακρίνονται εὐκόλως οἱ διαφοροὶ βαθμοὶ τῆς πτώσεως καὶ ἐκλείψεως αὐτῆ τῆ χαρακτῆρος, καὶ παρισώσιν εἰς τὸ περιεργον ὄμμα τῆ ἀναγνώσε πολλὰ καὶ ἀξιόλογα πράγματα. Ἡ κακοτροπία ἐνεργῆσα κατέσβεψε κατ' ὀλίγον τὰς πολιτικὰς διαταγὰς τῶν ἐπιφανεσάτων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ παντελής αὐτῶν καταστροφὴ ἀντενεργῆσα, ἐπστάχυνε τὴν πτώσιν τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἀπλότης, ἡ κοσμιότης, ἡ μετριότης, ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ καλὴ πίσις ἔφυγον πρῶτον τῶν ἄλλων ἀρετῶν, καὶ ἔχατον πάντων ἡ στρατιωτικὴ ἀνδρία. Ἀλλ' ὅμως οἱ Γραικοὶ ἐδείκνυον ἔτι πολλάκις τὸ ζωηρὸν τῆς κράσεως, καὶ ἔσωζον ἔτι τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸς ταχεῖαν συναΐδησιν τῆς ἀγαθοποιίας καὶ κακοποιίας, καὶ τὴν ὀξετὴν παλιμβυλίαν, ἕως ἧς ἡ τυραννία κατέπαυσεν αὐτὸν τὸν σάλον τῶν παθῶν, καὶ οἱ κατατεθλιμμένοι Γραικοὶ καταταπεινώθεντες, ἠναγκάσθησαν νὰ φιλήσωσι τὴν χεῖρα, ἣτις ὑψώθη πρὸς ὄλεθρον αὐτῶν. Ἡ ἐφευρετικὴ ζωηρότης, ἡ διακριτικὴ ἀγχίνουα, ἡ ἐπιχειρηματικὴ λεπτολογία, καὶ ἡ ἐμφυτος ὀξύθυμία ἐπέζησαν εἰς τὴν πτώσιν τῆς ἀρετῆς, καὶ σώζονται μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὰς σχολαστικὰς διατριβὰς, καὶ εἰς τὰ βαθεῖα ἅμα δὲ καὶ ἄτιστα τεχνεύματα τῶν Γραικῶν πραγματευτῶν.

Τέλος τῆς Βυζαντινῆς ἰσορίας.